

I Vinges nyhetsbrev tittar vi närmare på hur Miljööverdomstolen tillämpar jämningsreglerna i samband med efterbehandlingsansvar för förorenade områden. Vi informerar om det nya EU-direktivet om utsläpp från industrier. Ramdirektivet för avfall ska vara infört i den svenska lagstiftningen om bara några månader och vi analyserar dess betydelse för exempelvis hanteringen av restprodukter. Slutligen har en ny lag om brandfarliga och explosiva varor trätt ikraft.

Trevlig läsning!

Rättspraxis

Ansvar för föroreningar före 1960 bör jämkas till noll

En fråga som länge varit oklar i rättspraxis är hur miljöbalkens bestämmelser om jämkning av efterbehandlingsansvar ska tillämpas. Detta särskilt som Miljööverdomstolens (MÖD) praxis när det gäller undersökningsansvar har inneburit att jämkning i stort sett inte kan ske. MÖD har i juni 2010 avgjort ett antal fall där frågan om jämkning av efterbehandlingsansvaret avgjorts och, inte helt oväntat, medgivit jämkning i mycket högre grad än vad man gjort när det gäller undersökningsansvaret.

De principer som MÖD tillämpar i sina domar innebär sammanfattningsvis följande

1. Verksamhetsutövarens ansvar för föroreningar som ägt rum före 1960 bör i princip jämkas till noll kronor. En annan bedömning kan ske om det föreligger särskilda skäl, t ex att verksamheten har bedrivits i strid med gällande regler.
2. För föroreningar som uppstått mellan 1960 och 1969 har verksamhetsutövaren ett begränsat ansvar.
3. För föroreningar som uppkommit efter 1969 finns inte anledning att jämka verksamhetsutövarens ansvar med hänsyn till tidsaspekten.
4. I jämkningen tas inte hänsyn till kostna-

dernas storlek och verksamhetsutövarens ekonomiska förutsättningar.

5. Om bolaget åläggs ett jämkat ansvar ska inom det jämkade beloppet även rymmas kostnader för undersökning som verksamhetsutövaren tidigare haft.

6. Ett föreläggande med ett jämkat ansvar åläggs inte vite.

I två av de domar där MÖD tillämpat dessa principer hade verksamhetsutövaren bedrivit verksamhet såväl före 1960 som efter 1969. I det ena fallet hade den förorenande verksamheten bedrivits från 1920-talet till 1983 och i det andra fallet från 1940-talet till 1978. I det första fallet jämkades ansvaret till 25 procent. I det andra fallet, där MÖD också bedömde att det förelåg brister i själva hanteringen som lett till föroreningar, jämkades ansvaret till 40 procent.

De principer som MÖD fastlagt ovan kommer förhoppningsvis att underlätta den praktiska hanteringen. Något förvånande är kanske att det i bl.a. kommentaren till miljöbalken anges att det finns anledning att jämka ansvaret ju närmare man kommer 1969. Det kan rimligen inte förstås på annat sätt än att författaren till

kommentaren menar att jämkning ska ske även för sådant som inträffat efter 1969. I denna del är därför MÖDs bedömningar hårdare än vad kommentaren utgått från. Oavsett vad man må tycka om detta så kvarstår det faktum att MÖD har fastlagt vissa viktiga principer, den kanske viktigaste att föroreningar som ägt rum före 1960 i princip ska jämkas till noll. Detta kommer med stor sannolikhet att leda till att diskussionen om ansvar mellan verksamhetsutövare och myndigheter kommer att förenklas. När det gäller föroreningar som ägt rum senare så är det svårt att dra några långtgående slutsatser av de två domarna, eftersom MÖD gör sammanvägningar där man kommit fram till 40 respektive 25 procent.

Ett särskilt problem i sammanhanget som belyses i ett av rättsfallen är hur föreläggandet ska kunna effektueras i praktiken. Detta aktualiseras av länsstyrelsen i ett av ärendena och frågan får egentligen inte något slutligt svar. MÖD bollar i viss mån tillbaka problematiken till länsstyrelsen d.v.s. vem som faktiskt ska utföra åtgärderna när verksamhetsutövarens ansvar begränsas till en del av kostnaderna för desamma.

Nytt från EU

BAT blir viktigare i det nya industridirektivet

Parlamentet godkände den 10 juli 2010 direktivet för industriella utsläpp (Industrial Emission Directive). Rådet förväntas besluta om direktivet vid nästa ministermöte. Direktivet innebär bl a skärpningar för tillämpningen av BAT (Best Available Technique) och i utsläppsvärden för stora förbränningsanläggningar.

Direktivet är i stora delar en sammanslagning och omarbetning av bl a IPPC-direktivet (Integrated Pollution and Prevention Control), direktivet för stora förbränningsanläggningar, direktivet för avfallsförbränning och lösningsmedelsdirektivet.

En av de större förändringarna blir tillämpningen av de sk BREF-dokumenterna och tolkningen av bästa tillgängliga teknik, BAT, vid tillståndsgivning. BREF-dokumenterna är resultatet av ett informationsutbyte inom de områden som IPPC-direktivet omfattar avseende vad som ska anses vara BAT. Dokumenterna är inte bindande, även om de används av prövningsmyndigheterna och tillmäts stor betydelse.

Genom direktivet föreslås att de sk BAT-slutsatserna i sammanfattningarna i BREF-dokumenterna, innehållande beskrivning av BAT, utsläppsnivåer och kontrollfrågor, ska vara bindande och ligga till grund för tillståndsvillkoren. Tillstånden ska innehålla gränsvärden för utsläpp som garanterar att utsläppen under normala driftförhållanden inte är högre än de utsläppsgränser som motsvarar BAT. Under vissa omständigheter och i specifika fall får man fastställa gränsvärden som avviker från BAT-slutsatserna. En bedömning får göras av miljömässiga och ekonomiska kostnader och fördelar med hänsyn till anläggningens tekniska egenskaper, geografiska belägenhet och lokala miljöförhållanden.

För verksamheter som använder, producerar eller släpper ut farliga ämnen kommer det att ställas krav på att en nulägesrapport upprättas som ger en nulägesbild av fastighetens föroreningsstatus i samband med nyetablering eller omprövning av verksamheten. Vid en

eventuell nedläggning av verksamheten ska krav ställas, efter en ny bedömning av föroreningsituationen, på att mark och grundvatten återställs till det tillstånd och den nivå som har beskrivits i nulägesrapporten. För ”andra verksamheter” ska åtgärder vid en nedläggning vidtas så att området inte utgör en betydande risk för människors hälsa eller miljö. Det krävs ingen nulägesrapport för dessa verksamheter, men i samband med tillståndsansökan ska information lämnas om anläggningens förhållanden. Utgångspunkten med reglerna är att dessa inte reglerar historiska föroreningar, utan detta rör föroreningar som uppkommer i framtiden.

De svenska reglerna förväntas till följd av direktivet vara implementerade och börja gälla om ca 2-3 år.

Nya regler kan underlätta hanteringen av restprodukter

Det nya ramdirektivet för avfall (2008/98/EG) innebär en rad förändringar i svensk avfallslagstiftning. Redan om tre månader ska de aktuella författningsändringarna vara införda i bl.a. miljöbalken och avfallsförordningen. Ändringarna syftar bland annat till att klargöra villkoren för när en restprodukt ska anses vara en biprodukt och inte avfall samt tydliggöra de villkor som ska ligga till grund för bedömningar om när ett avfall upphör att vara avfall.

I samband med tillverkning omvandlas material och komponenter till antingen produkter eller restprodukter. Restprodukter kan i sin tur indelas i biprodukter och avfall. Produkter och restprodukter som har genererats under tillverkningen är alltid föremål för någon form av fortsatt hantering. En restprodukt kan t.ex. vara föremål för en renodlad avfallshantering efter tillverkningsfasen. En restprodukt kan också ha ett kommersiellt värde och användas som råvara eller bränsle i andra anläggnings eller tillverkningsprocesser.

Ramdirektivets bestämmelser om biprodukter kommer sannolikt att arbetas in i den svenska

miljölagstiftningen genom att det förs in ett undantag för sådana produkter i avfallsförordningen. Det finns redan en vägledning från EU-kommissionen avseende vad som bör anses vara avfall respektive biprodukt [KOM (2007) 59] som är grundad på domar från EG-domstolen där avfallsbegreppet har varit föremål för bedömning. Vägledningen tar dock inte upp frågan om förutsättningarna för när avfall upphör att vara avfall, s.k. end-of-waste kriterier.

Beträffande end-of-waste kriterier kommer det sannolikt inte att införas några särskilda svenska bestämmelser i avvaktan på EU-gemensamma kriterier. Enligt Miljödepartementet är det tillräckligt att det förbereds för regler som föranleds av de gemensamma kriterier som ska tas fram av EU-kommissionen tillsammans med medlemsstaterna utifrån de villkor som föreskrivs i ramdirektivet.

I ramdirektivet anges att byggnads- och rivningsavfall, vissa former av aska och slagg, metallskrot, ballastmaterial, däck, textilier, kompost, returpapper och glas utgör kategorier av avfall för vilka det kan tänkas utforma kriterier för när de upphör vara avfall. EU-kommissionen arbetar för närvarande med att ta fram s.k. end-of-waste kriterier för metallskrot (järn, aluminium och koppar), papper och glas. Något beslut avseende metallskrot är inte att vänta förrän under hösten som tidigast. Åtgärder avseende glas kommer att dröja ytterligare. Möjligheterna att införa kriterier för biologiskt avfall (kompost) och plast att användas som råmaterial i nya produkter kommer att studeras i ett senare skede.

Ur miljörättsligt perspektiv är det av betydelse om en restprodukt anses vara en biprodukt eller ett avfall i de hanteringsled som följer efter en tillverkningsfas. Detta på grund av att en restprodukt som anses vara avfall faller under avfallslagstiftningen och därmed normalt är föremål för betydligt mer krävande försiktighetsmått än en restprodukt som bedöms vara en biprodukt. Av samma anledning kan det vara värdefullt för en verksamhetsutövare att få avfall som har genererats under tillverkningsfasen att upphöra att vara avfall innan fortsatt hantering i efterföljande led.

Införandet av ramdirektivet i svensk miljölagstiftning innebär sålunda att hanteringen av restprodukter kan komma att underlättas samtidigt som det sannolikt uppstår nya avsättningsmöjligheter för restprodukter i och med att det i högre grad tydliggörs när en restprodukt utgör avfall eller inte.

Vinge fortsätter bevaka EU-kommissionens arbete med biprodukter och end-of-waste kriterier och kommer löpande att rapportera om utvecklingen i kommande nyhetsutskick.

Lagstiftning

Nytt om brandfarliga och explosiva varor

Den 1 september trädde den nya lagen om brandfarliga och explosiva varor med tillhörande förordning i kraft (SFS 2010:1011, SFS 2010:1075).

Den nya lagen och förordningen ersätter gällande författningar med samma namn. Samma datum träder de nya föreskrifterna MSBFS 2010:4 i kraft. I föreskrifterna anger Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap vilka varor som ska anses utgöra brandfarliga eller explosiva varor enligt den nya lagen.

Lagstiftningen syftar till att förebygga och begränsa olyckor och skador på människors liv och hälsa, miljö och egendom samt förebygga obehörig hantering av brandfarliga och explosiva varor. Till brandfarliga varor hör bl.a. bensin, diesel, eldningsolja och gasol. Den nya lagen utgör i mångt och mycket en förenkling och modernisering av gällande bestämmelser på området. Nytt är emellertid att tillståndshanteringen för explosiva varor ska skötas av kommunerna istället för som idag av polismyndigheten.

Vinge är en av Nordens största advokatbyråer med omkring 500 anställda, varav ca 350 jurister. Verksamheten är inriktad på affärsjuridik och uppdragen är till stor del internationella. Vinge ingår i Lex Mundi, ett globalt nätverk för oberoende advokatbyråer

WWW.VINGE.SE

Kontaktpersoner:

STOCKHOLM

thomas.sjoberg@vinge.se
johan.cederblad@vinge.se

GÖTEBORG

daniel.ericsson@vinge.se
maria.pajkull@vinge.se

MALMÖ/HELSINGBORG

ingela.malmborg@vinge.se
mathias.lindquist@vinge.se

Kontor:

STOCKHOLM

46 (0)8 614 30 00

GÖTEBORG

46 (0) 31 722 35 00

MALMÖ

46 (0) 40 664 55 00

HELSINGBORG

46 (0) 42 24 80 80

BRYSSEL

32 (2) 501 07 00

HONG KONG

852 25 23 61 49

SHANGHAI

86 21 5382 0196

Innehållet i detta nyhetsbrev är endast av allmän karaktär. Innehållet gör inte anspråk på att vara fullständigt och ska inte betraktas såsom juridisk rådgivning i enskilt ärende. Vid specifika juridiska frågor går det bra att kontakta någon av ovannämnda kontaktpersoner.